

**Секція
«ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ І ПРАВА»**

Змієнко Д.М., ст. гр. ЕП – 35.

*Науковий керівник: зав. лаб. «АРМ - Еколога» Грудєв П.Х.
Одеський державний екологічний університет*

ЕКОЛОГО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ТВАРИН В УКРАЇНІ

Останні десятиріччя у громадськості виникає обурення і стурбованість з приводу низького рівня добробуту тварин, які утримуються в неналежних умовах.

Європейська комісія визнала важливість розробки та видання стратегії захисту диких тварин в країнах ЄС, вперше включивши положення, щодо захисту тварин у неволі.

Філософи по-різному пояснювали необхідність доброзичливого ставлення до тварин. [Джон Локк](#), а пізніше і [Еммануїл Кант](#) наділяли тварин правами і почуттями, але стверджували, що жорстокість до тварин шкідлива для розвитку самої людини. [Жан-Жак Руссо](#) і Ієремія Бентан теж не оскаржували думку, що у тварин немає розуму, але наполягали на здатності тварин відчувати. Здатність страждати, на їх думку, повинна була стати критерієм гарного ставлення до братів менших.

Спочатку правила, перероблені пізніше в концепцію п'яти свобод, представляли собою рекомендацію і звучали наступним чином: тваринам необхідні свобода повертатися, доглядати за собою, вставати, лягати, витягати свої кінцівки.

Вперше згадка про п'ять свобод зустрічається в грудні 1979 р. у прес-повідомленні FAWC, незадовго до цього заснованого урядом [Великої Британії](#). Перше, в 1965 р., урядом Великої Британії було ініційовано розслідування добробуту тварин, що використовуються в інтенсивному тваринництві. Почасті розслідування стало відповіддю на вихід в 1964 р. книги Рут Харрісон «Живі машини». За підсумками доповіді професора Роджера Брамбелла, якому було доручено розслідування, в 1967 р. був створений Консультативний комітет, в 1979 р. перетворений в Раду з благополуччя сільськогосподарських тварин [1].

П'ять свобод включають:

1. Свободу від голоду і спраги - шляхом надання доступу до води та їжі, які підтримують гарне здоров'я і активність.
2. Свободу від дискомфорту - шляхом надання відповідного середовища для проживання, включаючи житло і місце для сну і відпочинку.
3. Свободу від болю, травми або хвороба - шляхом надання превентивних заходів або рання діагностика і лікування.
4. Свободу природної поведінки - шляхом надання достатнього місце, відповідні сприятливі умови і пристосування, а також компанії собі подібний.
5. Свободу від страху і стресу - шляхом забезпечення відповідних умов і відносини, які виключають моральні страждання [1].

«П'ять Свобод» включені у Всесвітню декларацію добробуту тварин (Загальна декларація про захист тварин) і повинні бути забезпечені тваринам, що містяться в умовах неволі [1].

В Україні діють закони, щодо регулювання правовідносин стосовно об'єктів тваринного світу та збереження тварин, як в стані волі, так і різних видів утримання, а саме закони:

- «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 № 1264-XII [2];
- «Про тваринний світ» від 13.12.2001 № 2894-III [3];
- «Про захист тварин від жорстокого поводження» від 21.02.2006 № 3447-IV [4];
- «Про Червону книгу України» від 07.02.2002 № 3055-III [5],
- «Про ветеринарну медицину» від 25.06.1992 № 2498-XII та ін. [6].

Базовим Законом в Україні, що визначає принципи гуманного поводження з тваринами, є Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження», який спрямований на захист від страждань і загибелі тварин унаслідок жорстокого поводження з ними, захист їх природних прав та укріплення моральності й гуманності суспільства. Дія цього Закону поширюється на такі види діяльності:

- скотарство, включаючи племінне скотарство;
- поводження з тваринами на території державних природних заповідників та на інших особливо охоронюваних природних територіях;

- мисливство, мисливське господарство, рибальство;
- утримання домашніх тварин і племінна робота з ними;
- використання тварин у цирках, зоопарках, на виставках та інших видовищних заходах;
- використання тварин у спорті, у сфері відпочинку і розваг людей;
- використання тварин у науково-дослідних і навчальних цілях, у тестуванні;
- використання тварин у виробництві, у тому числі у виробництві біологічних препаратів;
- інші види діяльності, де здійснюється вплив на тварин [4].

Цей Закон застосовується щодо поводження з тваринами незалежно від форми власності та інших речових прав на них.

Основні засади захисту тварин від жорстокого поводження ґрунтуються на таких принципах:

- жорстоке поводження з тваринами є несумісним з вимогами моральності та гуманності, спричиняє моральну шкоду людині;
- забезпечення умов життя тварин, які відповідають їх біологічним, видовим та індивідуальним особливостям;
- право власності та інші речові права на тварин у разі жорстокого поводження з ними можуть бути припинені відповідно до цього Закону;
- заборона жорстоких методів умертвіння тварин;
- відповідальність за жорстоке поводження з тваринами;
- утримання і поводження з домашніми тваринами без мети заподіяння шкоди як оточуючим, так і самій тварині.

Згідно статті 5 цього Закону забороняються пропаганда жорстокого поводження з тваринами, заклики до жорстокого поводження з ними, а також пропаганда мисливства в системі дошкільної, загальної середньої, професійно-технічної і вищої освіти. Забороняється використання в розважальних або комерційних цілях матеріалів, що демонструють жорстоке поводження з тваринами [4].

Нажаль гуманне ставлення до тварин нерідко зустрічає активний супротив з боку, так званих, зоохантерів (догхантери, кроухантери, бетхантери, фалкхантери, ретхантери), які з'явилися в останні кілька років в Україні. Вони не тільки знищують бродячих собак, котів, ворон, кротів, граків, кажанів за допомогою отрут або зброї, а й активно пропагують жорстокість у ставленні до тварин в ЗМІ.

Нерідко розповсюджувачами жорстокого поводження з тваринами є мисливські товариства, які організують акції знищення вовків, сорок, сов, хижих птахів, рисей, лисиць, що відстоюють застосування капканів, використання притравочних станцій і також пропагують ці погляди в ЗМІ. Жорстокі способи у ставленні до кротів, сліпаків, бобрів, хижих птахів нерідко використовують і пропагують у ЗМІ різні садівники-аматори, а також голуб'ятники.

В зв'язку з цим виховання гуманного ставлення до тварин є важливою складовою етичного, культурного та екологічного виховання громадян і передбачає формування високого рівня еколого-етичної свідомості та культури громадян. Це забезпечується шляхом викладання курсів з

екологічної етики та гуманного ставлення до тварин у дошкільних навчальних закладах, у системі загальної середньої, професійно-технічної і вищої освіти [7].

Крім того, Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28.06.2010 № 1585-р затверджено Перелік нормативно-правових актів з питань захисту тварин від жорстокого поводження, до яких слід віднести й Порядок утримання та розведення диких тварин, які перебувають у стані неволі або в напіввільних умовах, затверджений пізніше наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 30.09.2010 № 429 [8].

Незважаючи на достатньо розвинуту нормативно-правову базу щодо захисту тварин в Україні невдоволення громади діями щодо попередження жорстокого поводження до тварин продовжує зростати і підтримується природоохоронними громадськими організаціями та об'єднаннями. В минулому році напередодні Всесвітнього дня захисту тварин, який відзначають щороку 4 жовтня, у таких містах України, як Київ, Одеса, Чернівці, Миколаїв, Львов пройшли масові демонстрації Маршу на захист прав тварин. Організатори зачитали вісім вимог до влади та української громади:

- заборона використання тварин у цирках і дельфінаріях;
- заборона хутряних ферм і протруювальних станцій;
- заборона контактних зоопарків і експлуатації тварин для фотопослуг та жебракування;
- розвиток реабілітації тварин, які постраждали від діяльності людини;
- заборона в Україні евтаназії, як методу регулювання чисельності бездомних тварин;
- впровадження в Україні дієвої системи контролю і покарання за жорстоке поводження з тваринами;
- внесення в «Червону книгу України» диких тварин природного ареалу України, які перебувають на межі зникнення [9].

У минулому році Верховна Рада посилила покарання за жорстоке поводження з тваринами, прийнявши закон № 5119-1 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо впровадження гуманного ставлення до тварин)». Згідно з новим законом, за побої і знущання над тваринами передбачено штраф у розмірі від 3 400 до 5 100 грн і конфіскація тварини в тому випадку, якщо його життю загрожує небезпека. За колективні знущання штраф зростає до 8 500 грн. або 15 діб арешту. За вбивство тварини передбачений тюремний термін до 6 місяців, а якщо це сталося на очах дитини, то шкуродер може сісти у в'язницю на термін від 3 до 5 років.

Верховна Рада може ще посилити законодавство щодо покарання недбалих власників тварин. В законопроекті, який 13 квітня був наданий на попередній розгляд, власників хочуть зобов'язати реєструвати і чипувати тварин, це коштуватиме 200 грн. За видалення кігтів, зубів і інші операції для зміни зовнішнього вигляду кішок і собак поліція зможе конфіскувати тварину. Також пропонують розробити порядок вилучення диких тварин у недобросовісних власників. Згідно із запропонованими змінами, розгляд справ про адміністративні порушення стосовно диких тварин віднесено до

компетенції Державної екологічної інспекції, а щодо домашніх та безпритульних – до Національної поліції.

Крім того, в Україні можуть бути заборонені циркові виступи диких і свійських тварин, як це зроблено в Австрії, Великій Британії, Бельгії, Болгарії, Хорватії, Данії, Латвії, Естонії, Нідерландах, Румунії, Словенії, Фінляндії, Швеції, Болівії, Греції, Данії, Ізраїлі на Кіпрі та Мальті й ін. [10].

В Києві, Вінниці, Чернігові, Львові, Трускавці та Дніпрі міські ради вже заборонили виступи пересувних цирків–шапіто.

Зараз до Верховної Ради внесено два основних законопроекти: один передбачає заборону використання тільки диких тварин, а другий - всіх. Зооохоронники вимагають повної заборони. Глобально вони не залишають спроб, продовжують боротьбу за законодавчу заборону використання тварин у всіх цирках України: як стаціонарних, так і пересувних.

На сьогодні в Україні ніхто не володіє офіційною інформацією щодо реальної кількості диких тварин у приватній власності, тому Мінприроди виступає за створення єдиного електронного реєстру щодо їх обліку. Власники повинні будуть вносити дані до реєстру в обов'язковому порядку [11].

Список літератури

1 Концепція П'яти свобод / Вікіпедія: режим доступу – https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%9F%27%D1%8F%D1%82%D0%B8_%D1%81%D0%B2%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D0%B4.

2 Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» (25.06.1991 №1264-XI) / Офіційний сайт Верховної ради України: режим доступу – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>.

3 Закон України «Про тваринний світ» (13.12.2001 №2894-III) / Офіційний сайт Верховної ради України : режим доступу – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14>.

4 Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження» (21.02.2006 №3447-IV) / Офіційний сайт Верховної ради України: режим доступу – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3447-15>.

5 Закон України «Про Червону книгу України» (07.02.2002 №3055-III) / Офіційний сайт Верховної ради України : режим доступу – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3055-14>.

6 Закон України «Про ветеринарну медицину» (25.06.1992 №2498-XII) / Офіційний сайт Верховної ради України : режим доступу – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2498-12>.

7 Перелік нормативно-правових актів з питань захисту тварин від жорстокого поводження (Розпорядження КМУ від 28.06.2010 №1585-р) / Офіційний сайт Верховної ради України : режим доступу – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1585-2010-%D1%80>.

8 Порядок утримання та розведення диких тварин, які перебувають у стані неволі або в напіввільних умовах (наказ Мінприроди України від 30.09.2010 №429) / Офіційний сайт Верховної ради України : режим доступу – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1384-10>.

9 «Я НЕ ШУБА»: У 20 МІСТАХ КРАЇНИ ПРОВЕЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ МАРШ ЗА ПРАВА ТВАРИН / Інтернет-видання «5: перший, український, інформаційний» : режим доступу – <https://www.5.ua/kyiv/vseukrainskyi-marsh-za-prava-178547.html>.

10 Кабмін підтримав ініціативу про заборону в Україні цирків із використанням тварин / Інтернет-видання Gordon.com : режим доступу – <https://gordonua.com/news/politics/kabminpodderzhal-iniciativu-o-zaprete-v-ukraine-cirkov-s-ispolzovaniem-zhivotnyh-614756.html>.

11 В Украине ограничили использование диких животных в шапито / Інтернет-видання «Деловая столица» : режим доступу – <http://www.dsnews.ua/society/v-ukraine-ogranichili-ispolzovanie-dikih-zhivotnyh-v-shapito-11082017161800>.